

liceum / technikum

REPETYTORIUM

wiedza o społeczeństwie

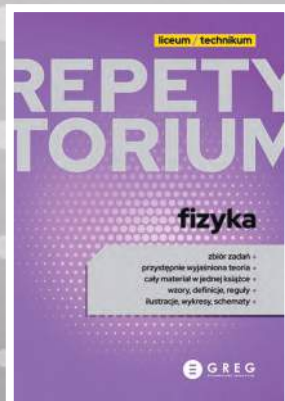
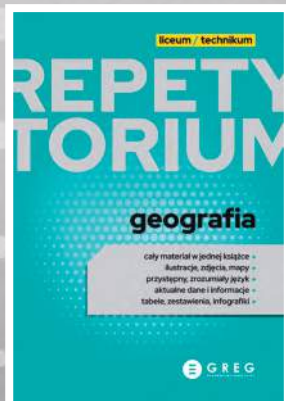
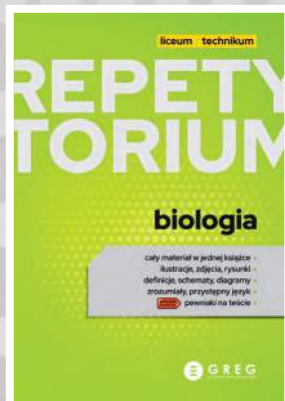
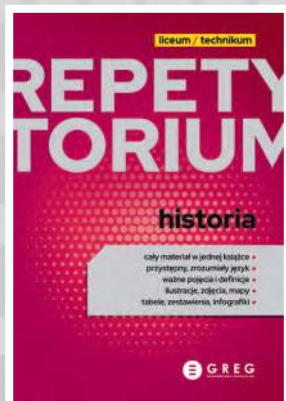
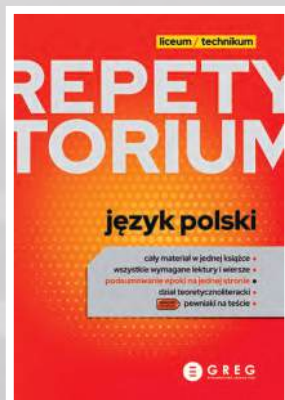
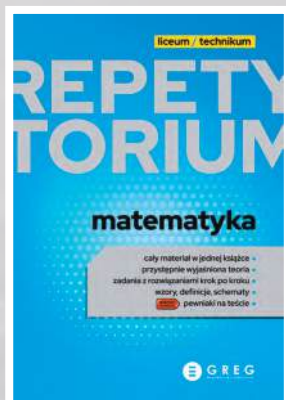
- zgodne z nową podstawą programową ●
- poziom podstawowy i rozszerzony ●
- tabele, zestawienia, ilustracje, wyróżnienia ●
- cały materiał w jednej książce ●
- pewniaki na teście ●

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Aktualne, zawierające wszystkie niezbędne informacje i bogaty materiał ilustracyjny – najlepsze repetytoria dla uczniów liceum i technikum.

Wiemy, jak dobrze przygotować się do matury!

liceum / technikum

REPETYTORIUM

wiedza o społeczeństwie

poziom podstawowy i rozszerzony

NOWA
MATURA

Bądź na bieżąco ze zmianami!
Tu znajdziesz wszystkie informacje
o nowej podstawie na lata 2024–2026:
repetitorium.greg.pl/wos

 GR**EG**
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

REPETYTORIUM

wiedza
o społeczeństwie

Autorzy:

Patryk Bukowski, Agnieszka Chłosta-Sikorska,
Katarzyna Kiełek, Natalia Olaczek, Krystian Paprocki, Maria Zagnińska

Nadzór merytoryczny:

Dawid Siuta

Korekta:

Katarzyna Curyło, Szymon Rój, Karolina Rymut-Kościelniak, Julia Żak

Redaktor serii:

Agnieszka Antosiewicz

ISBN 978-83-8186-229-5

Wydanie I

© Copyright by Wydawnictwo GREG® Sp. z o.o.

Wydawnictwo GREG®

ul. Klasztorna 2B

31-979 Kraków

tel. 12 680 15 50

www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Wszystkie prawa zastrzeżone.

Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Dotyczy to także przenoszenia danych do systemów komputerowych,
wykonywania fotokopii i mikrofilmów.

Skład i łamanie:

Pracownia Register

Projekt i opracowanie graficzne okładek:

Aleksandra Zimoch

Zdjęcia:

24Novembers, s. 160; 89stocker, s. 166; AVN Photo Lab, s. 241; beeboys, s. 76; BOLDG, s. 217; Cinematographer, s. 167; CREATISTA, s. 29; ESB Professional, s. 199; Fishman64, s. 36; fizkes, s. 10, 33; FotoDax, s. 77; Frame Stock Footage, s. 118; Halay Alex, s. 34; Jantane Runpranomkorn, s. 82; Kamil Zajackowski, s. 114; Kaspars Grinvalds, s. 180; Krakenimages.com, s. 10; Lana U, s. 154; lovelyday12, s. 62; Maciej Dubel, s. 119; Madcat_Madlove, s. 18; melitas, s. 40; milaphotos, s. 190; Mircea Moira, s. 138; Monkey Business Images, s. 31; New Africa, s. 191, 230; nexus 7, s. 221; NicoElNino, s. 103; Pixel-Shot, s. 5; Pjasha, s. 213; Pornprasis Panada, s. 1; Rawpixel.com, s. 49, 210; Rumka vodka, s. 8; Salamahin, s. 122; Tartila, s. 173; Tendo, s. 157; Trueffelpix, s. 8; TunedIn by Westend61, s. 30; veronchick_84, s. 194; witsarut sakorn, s. 39; Worawee Meepian, s. 207; Yuganov Konstantin, s. 31 / Shutterstock.com

Bundesarchiv, Bild 183-H1216-0500-002/CC-BY-SA 3.0, CC BY-SA 3.0 de (s. 61); Wacław Jan Kroczyk/CC BY-SA 4.0 (s. 109); Adrian Grycuk/CC BY-SA 3.0 pl (s. 161) / Wikimedia Commons / Wikimedia Commons

Pozostałe grafiki, schematy, wykresy: Pracownia Register; Domena Publiczna

Wstęp

Drogi Uczniu!

Oddajemy w Twoje ręce *Repetitorium – liceum/technikum – wiedza o społeczeństwie* – najnowsze i najbardziej aktualne kompendium wiedzy z tego przedmiotu dla **uczniów wszystkich klas liceum i technikum oraz przyszłych maturzystów**. Treść została opracowana w maksymalnie przystępny sposób. Znajdziesz tutaj infografiki, czytelne zestawienia w tabelach, mapki i zdjęcia, które ułatwią Ci rozumienie i przyswajanie wiedzy. Poszczególne zagadnienia zostały jasno i prosto wyłożone, wiele treści zostało ujęte w punkty, definicje są krótkie i napisane zrozumiałym językiem. Dzięki temu będzie Ci o wiele łatwiej **przygotowywać się do testów, klasówek, sprawdzianów** przez kolejne lata nauki. A jeżeli zdecydujesz się na zdawanie matury z WOS-u, z tą książką powtórzysz, uzupełnisz i utrwalisz swoją wiedzę. W jednej książce zebraliśmy dla Ciebie **cały materiał wymagany w szkole ponadpodstawowej według nowej, uszczuplonej podstawy programowej w zakresie podstawowym i rozszerzonym**.

Repetitorium – liceum/technikum – wiedza o społeczeństwie Wydawnictwa GREG to niezbędna pomoc w edukacji dla każdego ucznia, który chce szybko i skutecznie uczyć się oraz zdać ten przedmiotu z sukcesem i bez stresu.

To wydanie
zostało
zaktualizowane
do podstawy
programowej
2024!

Autorzy i Wydawnictwo GREG

Spis treści

CZŁOWIEK W SPOŁECZEŃSTWIE

- 8 Osobowość człowieka
- 11 Społeczna natura człowieka

RÓŻNORODNOŚĆ KULTUROWA

- 14 Typy społeczeństw
- 16 Religia jako zjawisko społeczne

STRUKTURA SPOŁECZNA I PROBLEMY SPOŁECZNE

- 20 Społeczeństwo
- 30 Rodzina i jej funkcje

ASPEKTY ETNICZNE ŻYCIA SPOŁECZNEGO

- 38 Naród
- 48 Różne modele polityki wobec imigrantów w państwach Europy
- 49 Asymilacja i akulturacja

PAŃSTWO, MYŚL POLITYCZNA I DEMOKRATYZACJA

- 52 Władza jako zjawisko społeczne
- 53 Państwo i jego funkcjonowanie
- 55 Ideologie i doktryny polityczne
- 63 Demokracja – zasady i procedury
- 70 Dekomunizacja w Polsce i Europie po 1989 r.
- 74 Współczesna demokracja w Polsce i na świecie
- 76 Uczestnictwo obywateli w życiu politycznym

SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE I KULTURA POLITYCZNA

- 80 Społeczeństwo obywatelskie
- 89 Obywatel i obywatelstwo
- 92 Polityka i kultura polityczna
- 99 Środki masowego przekazu

RYWALIZACJA O WŁADZĘ

- 106 Partie polityczne
- 111 Systemy partyjne
- 114 Wybory

MODELE SPRAWOWANIA WŁADZY

- 122 Formy państwa
- 128 Modele ustrojowe państw demokratycznych
- 138 Władza ustawodawcza, czyli legislatura w państwie demokratycznym
- 144 Władza wykonawcza, czyli egzekutywa w państwie demokratycznym
- 153 Kompetencje i rola organów władzy regionalnej w państwach unitarnych i federalnych

RODZAJE POLITYK PUBLICZNYCH PAŃSTWA

- 156 Polityki publiczne w dziedzinie gospodarki i rozwoju państwa

KONTROLA WŁADZY

- 164 Państwo prawne
- 166 Sądownictwo powszechne i Sąd Najwyższy
- 168 Sądownictwo administracyjne
- 169 Sądownictwo konstytucyjne
- 174 Odpowiedzialność konstytucyjna
- 176 Inne instytucje kontroli

SYSTEM PRAWA W RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

- 180 Prawo
- 185 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
- 186 Procedury legislacyjne w RP
- 189 Prawo rodzinne

PRAWA CZŁOWIEKA I ICH OCHRONA MIĘDZYNARODOWA

- 194 Prawa człowieka
- 195 Geneza praw człowieka
- 197 Najważniejsze dokumenty chroniące prawa człowieka
- 200 Łamanie praw człowieka na świecie
- 201 Ochrona praw człowieka w Polsce

ŁĄD MIĘDZYNARODOWY

- 213 Najważniejsze współczesne konflikty międzynarodowe
- 216 Europejskie organizacje międzynarodowe
- 217 Organizacja traktatu północnoatlantyckiego – NATO
- 220 Organizacja Narodów Zjednoczonych – ONZ

INTEGRACJA EUROPEJSKA

- 224 Unia Europejska
- 233 Polska w Unii Europejskiej

POLITYKA ZAGRANICZNA POLSKI

- 239 Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po 1989 r.
- 240 Relacje Polski z państwami sąsiedzkimi niebędącymi członkami UE
- 241 Stosunki Polski z pozostałymi sąsiadami
- 242 Udział Polski w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych

Człowiek w społeczeństwie

Osobowość człowieka

Klasyczne koncepcje osobowości

KONCEPCJA OSOBOWOŚCI HIPOKRATESA

choleryk	flegmatyk	melancholik	sangwinik
<ul style="list-style-type: none">» nerwowość» pobudliwość	<ul style="list-style-type: none">» apatyczność» ospałość	<ul style="list-style-type: none">» posępność» refleksyjność	<ul style="list-style-type: none">» energiczność» wesołość
			

KONCEPCJA OSOBOWOŚCI CARLA GUSTAVA JUNGA

ekstrawertyk – energia psychiczna kierowana na zewnątrz	introwertyk – energia psychiczna kierowana do wewnątrz
<ul style="list-style-type: none">» charyzmatyczność» dynamiczność» energiczność» gadatliwość» impulsywność» kontaktowość» otwartość» śmiałość» żywiołowość	<ul style="list-style-type: none">» cichość» dokładność» małomówność» merytoryczność» nieśmiałość» rozważność» spokojność» skrupulatność» skrytość
	

KONCEPCJA ZYGMUNTA FREUDA

- » kształt osobowości jednostki wynika z procesów w ludzkiej psychice, która składa się z trzech części: *id*, *superego* oraz *ego*
- » największy wpływ na osobowość człowieka mają procesy zachodzące w podświadomości

<i>id</i>	odpowiada za sferę nieświadomości; naturalne, wrodzone popędy i impulsy jednostki; żąda realizacji własnych przyjemności w sposób natychmiastowy
<i>ego</i>	przyswojone przez jednostkę świadome lub nieświadome wzory postępowania umożliwiające realizację potrzeb <i>id</i> w zgodzie ze środowiskiem zewnętrznym, umożliwia funkcjonowanie w społeczeństwie, steruje świadomymi działaniami człowieka
<i>superego</i>	wzorce moralne i etyczne hamujące realizację potrzeb <i>id</i> i nadające działaniom <i>ego</i> cele moralne; pozwala na samokontrolę przez sumienie

Pewniak na teście

Pewniak na teście

Pewniak na teście

Współczesne teorie osobowości

We współczesnej psychologii nacisk kładzie się na **humanistyczne teorie osobowości**, które opierają się na **uznaniu człowieka za podmiot, a nie przedmiot badań**. Powstały one jako odpowiedź na braki psychoanalizy i behawioryzmu, które nie wystarczały już jako narzędzia badawcze współczesnej psychologii. **Podkreślają autonomię człowieka**, analizują świat jego przeżyć wewnętrznych, możliwości autokreacji oraz kreacji świata wokół siebie. Niektóre z ich najważniejszych założeń to:

- możliwość samorealizacji jako najważniejszy czynnik rozwoju osobowości (człowiek nie mogący rozwijać swoich talentów i zainteresowań nie rozwija też osobowości),
- pełna i pozbawiona warunków akceptacja otoczenia wobec rozwijającego się dziecka jest kluczowym warunkiem jego rozwoju,
- dziecko nieakceptowane i niekochane wyrasta na dorosłego, który jest albo wycofany i niepewny siebie, albo nadmiernie skoncentrowany na sobie.

Pewniak na teście

Pewniak na teście

Jednym z najbardziej rozpowszechnionych obecnie modeli opisu osobowości człowieka jest tzw. **Teoria Wielkiej Piątki**, opracowana w latach 1960–1980. Mówi ona, że **osobowość opiera się na pięciu głównych cechach** oraz trzydziestu pomniejszych, z których natężenie każdej można opisać na skali 1–10. Owe pięć najważniejszych cech to:

- **ugodowość** – odpowiadająca za relacje z ludźmi, bliskość lub dystans wobec nich,
- **otwartość na doświadczenia** – odpowiadająca za podejście do zmian i nowości, akceptację ich lub unikanie,
- **sumienność** – odpowiadająca za podejście do obowiązków, odpowiedzialność lub lekceważenie,
- **ekstrawersja** – odpowiadająca za potrzebę bodźców dostarczających wrażeń, ich duża lub mała potrzeba,
- **neurotyczność** – odpowiadający za radzenie sobie ze stresem i trudnościami, duża lub mała odporność.

Pewniak na teście

- spożywanie alkoholu, palenie tytoniu – używek dozwolonych po osiągnięciu pełnoletności
- zażywanie zakazanych substancji psychoaktywnych
- uzależnienie od internetu, przede wszystkim social mediów
- zbyt wczesna lub niebezpieczna aktywność seksualna.

Rodzina i jej funkcje

Pewniak
na teście

Rodzina – pierwotna i najmniejsza komórka społeczna, która składa się przynajmniej z rodziców i ich dzieci, a także bliższych (dziadkowie, wnuki) i dalszych krewnych (rodzeństwo rodziców, kuzynostwo). Rodziców z dziećmi łączą więzy pokrewieństwa, jeśli te są ich biologicznymi dziećmi, a nie przysposobionymi (adoptowanymi), a także więzi formalne, które określają obowiązki prawne pomiędzy rodzicami i dziećmi, zarówno biologicznymi, jak i przysposobionymi.

Struktura rodziny na przestrzeni lat ulegała zmianom, które szczególnie widocznie są w ciągu ostatniego stulecia. Model rodziny przedprzemysłowej funkcjonował w społeczeństwach rolniczych i były to rodziny wielopokoleniowe, wielodzietne, o dużej liczbie osób. Rewolucja przemysłowa spowodowała zmiany w trybie życia i migracje ludności wiejskiej do miast, co przyczyniło się do powstania rodzin przemysłowo-miejskich, składających się z rodziców i dzieci (których liczba stopniowo malała).

Pewniak
na teście

Współcześnie zmiany cywilizacyjne i obyczajowe doprowadziły do powstania wielu modeli rodzin ponowoczesnych, jak rodzina zrekonstruowana, związki nieformalne, samotne rodzicielstwo itp. Jest także coraz więcej osób niedecydujących się na założenie rodziny – tzw. singli.

W obrębie rodziny **para rodzicielska może być związana ze sobą formalnie, poprzez związek małżeński** zawarty w świetle obowiązującego prawa i/lub zgodnie z obowiązującą w danym społeczeństwie religią, **lub nieformalnie**, czyli pozostawać w **konkubincie** – związku niemającym usankcjonowania religijnego ani prawnego.

Pewniak
na teście

Pewniak
na teście

W Polsce w związek małżeński mogą wstąpić osoby, które ukończyły 18 lat.

Pewniak
na teście

Kryzys rodziny – obserwowane współcześnie zjawisko społeczne o negatywnych skutkach, polegające na spadku liczby zawieranych małżeństw (i wzroście liczby związków nieformalnych), wzroście liczby rozwodów oraz ogólnym zmniejszeniu się liczby dzieci w rodzinach.

Współczesna obyczajowość nie wymaga już, by dzieci wychowywały się w pełnych rodzinach.

Typy rodzin

Rodziny można typologizować na trzy sposoby, ze względu na:

- liczbę pokoleń żyjących w bliskiej relacji
- rodzaj pokrewieństwa między dwoma pokoleniami
- model relacji między rodzicami.

Rodzina dwupokoleniowa

Rodzina wielopokoleniowa

liczba pokoleń żyjących w bliskiej relacji	
rodzina dwupokoleniowa (nuklearna)	rodzice i dzieci
rodzina trzypokoleniowa	rodzice, dzieci, dziadkowie oraz bliżsi i dalsi krewni
rodzina rozszerzona (poszerzona)	kilka rodzin trzypokoleniowych utrzymujących ze sobą bliskie relacje, najczęściej mieszkających w niedalekiej odległości od siebie
rodzaj pokrewieństwa między dwoma pokoleniami	
rodzina biologiczna	żyjący w związku dorośli wychowują swoje biologiczne dzieci (potomków)
rodzina patchworkowa (zrekonstruowana)	żyjący w związku dorośli wychowują przynajmniej jedno dziecko, które nie jest potomkiem jednego z nich (pochodzi z innego związku lub zostało przysposobione)
rodzina zastępcza	żyjący w związku dorośli wychowują dzieci, które nie są ich potomkami, dobrowolnie zastępują wychowywanym dzieciom biologicznych rodziców, ponieważ ci z różnych powodów nie byli w stanie wypełnić tej roli (nie żyją lub są niewydolni wychowawczo)
model relacji między rodzicami	
model matriarchalny	matka odgrywa dominującą rolę, pełni funkcję „głowy rodziny”, posiada wyższy autorytet od ojca i podejmuje większość decyzji; potomstwo dziedziczy po matce status społeczny, majątek i nazwisko
model patriarchalny	ojciec odgrywa dominującą rolę, pełni funkcję „głowy rodziny”, posiada wyższy autorytet od matki i podejmuje większość decyzji; potomstwo dziedziczy po ojcu status społeczny, majątek i nazwisko
model partnerski	rodzice mają równorzędną pozycję w rodzinie, decyzje podejmują wspólnie, dzielą się obowiązkami rodzinnymi

Pewniak na teście

Pewniak na teście

Pewniak na teście

Pewniak na teście

centralnych, takich jak parlament, głowa państwa, przez organy lokalne (starostwa, gminy itp.), aż po instytucje administracyjne.

Wyboru tego dokonuje się poprzez głosowanie na **członków konkretnych partii politycznych** lub osoby **niezrzeszone**, które przedstawiają społeczeństwu własny program polityczny, kreślą założenia swojej przyszłej polityki oraz plany działania i wyznaczają sposoby ich realizacji. Wyborcy zakładają, iż osoby, którym udzielają poparcia, działają w ich imieniu i w interesie narodowym. Mają po pierwsze zagwarantować obywatelom realny udział w tworzeniu ustaw, następnie doprowadzić do podwyższenia dobrobytu w kraju i jakości życia społeczeństwa.

Najważniejszymi formami demokracji pośredniej, które gwarantuje konstytucja, są **wybory organów sprawujących władzę w państwie**.

W Polsce obywatele w powszechnych wyborach wybierają: **prezydenta, parlament oraz władze samorządu terytorialnego**. Tego rodzaju wybory są przeprowadzane na podstawie **ordynacji wyborczej**, której zasady precyzuje konstytucja. Polska ma w konstytucji zapisane **czynne i bierne prawo wyborcze**.

Czynne prawo do udziału w wyborach posiadają wszystkie osoby, które są **obywatelami Polski** i ukończyły (najpóźniej w dniu wyborów) **18 lat**, upoważnia ono do głosowania na wybranych przez siebie kandydatów, reprezentantów. Z kolei bierne prawo wyborcze umożliwia obywatelom startowanie w wyborach jako kandydat na wskazane stanowisko. Należy jednak spełnić określone w konstytucji wymogi – by móc startować w wyborach do Sejmu, obywatel musi ukończyć **21 lat**, zaś chcąc kandydować do Senatu, musi mieć skończone **30 lat**.

Dzięki tej formie demokracji obywatele danego kraju mają wpływ na kształt swojego państwa, od ich głosu zależy funkcjonowanie władz państwowych.

Ponadto w ramach form demokracji pośredniej obywatele mają **prawo wyboru partii politycznej**, do której chcą należeć, **organizacji społecznych, inicjatyw obywatelskich**, posiadają **prawo do zgromadzeń** oraz mają możliwość wystosowywania **petycji i listów otwartych**.

Funkcje wyborów w systemie demokratycznym

funkcja kreacyjna	wybór osób do organu przedstawicielskiego
funkcja legitymizująca	tytuł do sprawowania władzy w mieniu narodu lub ludu, czyli suwerena
funkcja polityczno-programowa	określenie preferencji wyborców dla programów przedstawianych w kampanii wyborczej przez rywalizujące ugrupowania, ukazanie obrazu opinii publicznej
funkcja kontroli	egzekwowanie odpowiedzialności politycznej wobec mandatariuszy i ekipy rządzącej (w tym możliwość przeprowadzenia referendum odwołującego wybrane władze samorządu terytorialnego)
funkcja aktywizacji społeczeństwa	budowa poczucia współodpowiedzialności za państwo i jego przyszłość

Prawo wyborcze

ZASADY PRAWA WYBORCZEGO

zasada powszechności	prawo do wzięcia udziału w wyborach przysługuje każdemu obywatelowi , który ma zdolność do wykonywania czynności prawnych ; pozbawienie prawa do udziału w wyborach oparte jest na prawomocnym wyroku sądu
zasada równości	każdemu wyborcy przysługuje jeden głos ; oznacza to równą siłę głosu każdego wyborcy
zasada bezpośredniości	wyborca sam oddaje głos na konkretnego kandydata lub określoną listę kandydatów
zasada tajności	organizatorzy wyborów zobowiązani są do stworzenia warunków umożliwiających anonimowe oddanie głosu
zasada proporcjonalności	partie polityczne i ugrupowania wyborcze otrzymują liczbę mandatów proporcjonalną do uzyskanych przez nie głosów ; w Polsce jest wymienna z zasadą większościowości , stosowaną w wyborach do samorządu terytorialnego oraz do Senatu

Różne modele demokratyzacji

Demokratyzacja to złożony proces polityczno-społeczny zmierzający do przeobrażenia dotychczasowej formy rządów w danym państwie w ustrój demokratyczny.

MODELE I SPOSOBY DEMOKRATYZACJI

model	sposób dokonywania przemian ustrojowych	przykłady państw
transformacja	<ul style="list-style-type: none"> » pokojowe i ewolucyjne przemiany polityczno-społeczne » władza widzi potrzebę reform i je inicjuje » odsunięcie od władzy partyjnych przeciwników zmian » z czasem w proces transformacji zostaje zaangażowana opozycja 	<ul style="list-style-type: none"> » Hiszpania » Bułgaria » Węgry
przemieszczenie	<ul style="list-style-type: none"> » rewolucyjno-ewolucyjny charakter przemian » przemiany inicjuje obóz władzy i w porozumieniu z opozycją » tworzony jest nowy ustrój 	<ul style="list-style-type: none"> » Polska » Korea Południowa
zastąpienie charakterystyczne	<ul style="list-style-type: none"> » rewolucyjne (gwałtowne) zmiany » opozycja przejmuje władzę nad instytucjami państwowymi (może dojść do walk) » silne poparcie społeczne dla zmian 	<ul style="list-style-type: none"> » Portugalia » Niemiecka Republika Demokratyczna

Polityka i kultura polityczna

Polityka

Polityka – (gr. *politiká* – [sztuka] rządzenia państwem) oznacza działalność podjętą w celu zdobycia (przejęcia bądź utrzymania) i sprawowania władzy państwowej. Politykę prowadzi się, realizując dany program polityczny partii, która znajduje się u władzy, oraz zaakceptowane w drodze kompromisu elementy programu partii opozycyjnych.

Obecnie używa się tego pojęcia w wielu różnych znaczeniach:

- jako określenia odnoszącego się do wszystkich działań instytucji państwowych
- jako sztuki zdobywania i utrzymywania władzy
- jako umiejętności zarządzania sprawami publicznymi
- jako sztuki podejmowania decyzji politycznych i skutecznej ich realizacji.

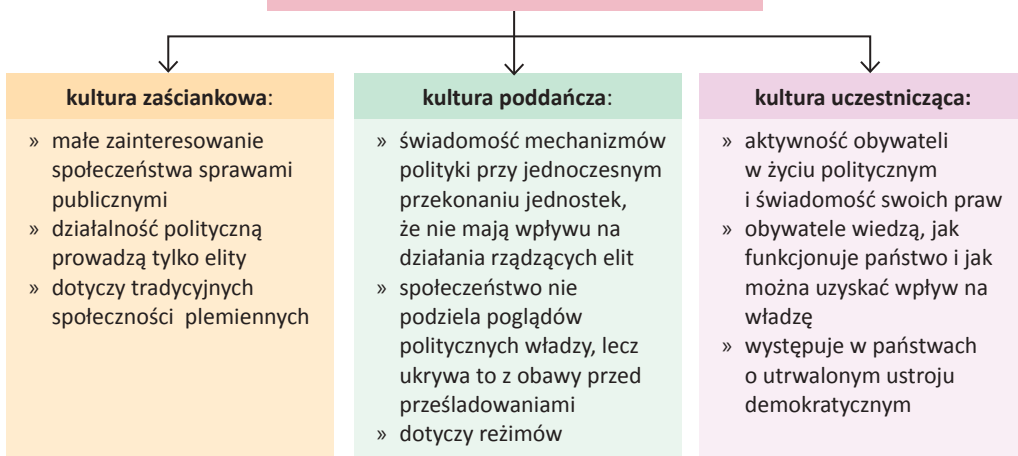
Polityka jako sztuka rządzenia państwem składa się z dwóch obszarów działania:

- **polityki wewnętrznej** – obejmującej wszystkie działania wewnątrzpaństwowe zgodne z **intereselem narodowym**
- **polityki zagranicznej** – polegającej na nawiązywaniu i utrzymywaniu kontaktów pomiędzy poszczególnymi krajami i innymi uczestnikami stosunków międzynarodowych.

Kultura polityczna

Kultura polityczna – ogół zachowań społecznych związanych z udziałem w życiu politycznym danego społeczeństwa. Kultura polityczna jest więc pewnym zbiorem zachowań i działań nie tylko samych polityków, czyli sprawujących władzę lub ubiegających się o nią, ale i tej części społeczeństwa, która bierze aktywny udział w życiu politycznym.

typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym

Kompromis polityczny to porozumienie, które osiąga się w sytuacji, w której każda ze stron rezygnuje z części swoich roszczeń i celów.

Podstawowymi wyznacznikami kultury politycznej są:

- uczestnictwo w życiu politycznym (udział w wyborach, referendach, plebiscytach)
- wiedza o zasadach funkcjonowania podstawowych organów państwa
- wiedza o podstawowych kierunkach działania w polityce wewnętrznej i międzynarodowej państwa
- umiejętności trafnego dostrzegania i analizowania zjawisk życia politycznego oraz społecznego
- posiadanie własnej opinii na temat funkcjonowania poszczególnych partii, ugrupowań politycznych, czołowych polityków.

Rozróżniamy następujące **rodzaje kultury politycznej**:

- **niską kulturę polityczną** – charakteryzującą się nikłym bądź zupełnym brakiem zainteresowania mechanizmami sprawowania władzy i niechęcią do uczestnictwa w jej kształtowaniu, wynikającą z niewiedzy i niezrozumienia podstawowych zasad sprawowania władzy. **Przejawami niskiej kultury politycznej są:**
 - » niezapowiedziane strajki
 - » demonstracje – manifestacje o niepokojowym charakterze
 - » blokady i okupacja budynków użyteczności publicznej uniemożliwiający prawidłowe i planowe działania.
- **wysoką kulturę polityczną:**
 - » **kulturę polityczną podporządkowania** (poddaną) – charakterystyczną dla społeczeństw w państwach o autorytarnym systemie sprawowania władzy – jest typowa dla jednostek i społeczeństw, które mają dużą wiedzę i świadomość funkcjonowania organów władzy, jednak nie wykazują poza teoretyczną wiedzą praktycznej chęci rzeczywistego uczestnictwa w mechanizmach powoływania, kształtowania i sprawowania władzy, pozostawiając wszelkie decyzje ośrodkom władzy państwowej
 - » **kulturę polityczną uczestnictwa** – typową dla ukształtowanych już społeczeństw w państwach o demokratycznym systemie sprawowania władzy. Obywatele w znaczącej większości nie tylko znają teoretyczne zasady funkcjonowania mechanizmów władzy, ale i czynnie uczestniczą w ich powstawaniu, często ubiegając się o osobiste uczestnictwo w życiu politycznym, korzystając z biernego prawa wyborczego.

Przejawy wysokiej kultury politycznej:

- przejrzystość reguł życia politycznego (finansowania partii politycznych, zakresu odpowiedzialności oraz sposobu egzekwowania praw i obowiązków wynikających ze sprawowania władzy)
- umiejętność udziału w dyskusji z oponentem politycznym
- wysoka frekwencja wyborcza
- uczestnictwo w życiu politycznym na szczeblu lokalnym (dzielnicy, gminy, powiatu)
- zorganizowane formy protestu publicznego, takie jak listy otwarte, petycje, manifestacje o charakterze pokojowym

★ ★ ★ ★ ★

MAKE AMERICA GREAT AGAIN!

★ ★ ★ ★ ★

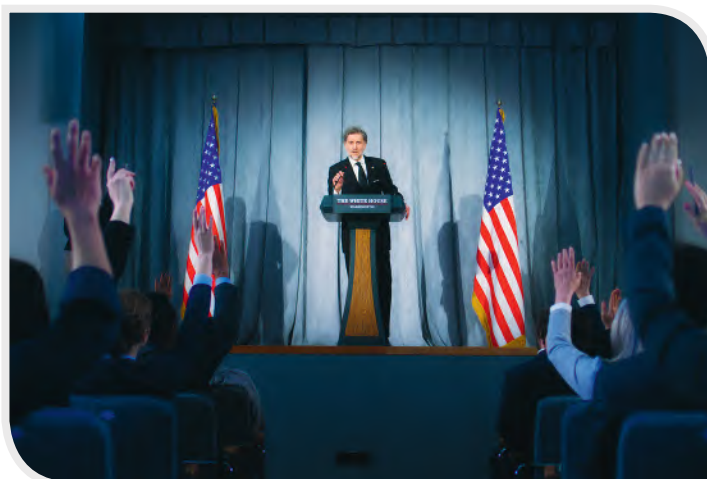
Ważnym elementem marketingu są slogany wyborcze.

Powinny one być zrozumiałe, łatwe do zapamiętania, oryginalne, chwytliwe, adekwatne do sytuacji i nieszkodliwe (pozytywne, nieobrażające nikogo).

Hasło Donalda Trumpa, zaczerpnięte z kampanii wyborczej Ronalda Reagana, jasno określa linię programową jego poglądów (*Uczyni Amerykę znów wielką!*).

Cele marketingu politycznego różnicuje się **w kontekście tego, kogo lub co ma promować:**

- **partia polityczna** – w pierwszej kolejności dobór nazwy, logo, barw ugrupowania, następnie wyznaczenie liderów politycznych do jego promowania oraz utrzymywanie stałej obecności w mediach masowego przekazu, w okresie przedwyborczym również prowadzenie kampanii partii
- **polityk** – polega na ukształtowaniu korzystnego wizerunku polityka wśród elektoratu, a następnie jego utrzymaniu; istotne znaczenie ma wygląd promowanej osoby oraz jej życiorys, eksponuje się pozytywne cechy i dokonania danego polityka, ukrywając te, które wyborcy postrzegają jako negatywne
- **program polityczny** – obejmuje program zarówno w rozumieniu postulatów politycznych i metod ich osiągnięcia, jak i działań podejmowanych w trakcie rządzenia; w pierwszym przypadku marketing polityczny skupia się na opracowaniu, a następnie rozpropagowaniu programu w taki sposób, aby dotarł do wyborców oraz przekonał ich do udzielenia poparcia kandydatowi lub ugrupowaniu w wyborach, z kolei w drugim przypadku celem marketingu jest przekazanie obywatelom działań władz w możliwie najkorzystniejszy sposób w celu uzyskania od nich aprobaty dla podejmowanych działań, np. kosztownych reform.

FORMY MARKETINGU POLITYCZNEGO

Do form marketingu politycznego zalicza się kilka **metod umożliwiających dotarcie do docelowych odbiorców**, jakimi są albo dotychczasowi i potencjalni wyborcy (w przypadku marketingu kampanijnego), albo ogół obywateli (w okresach, w których nie toczą się kampanie wyborcze):

- bezpośredni kontakt z wyborcami, od drzwi do drzwi
- emisja spotów reklamowych
- nagrywanie piosenek i dżingli
- organizacja konwencji i wieców
- prowadzenie stron internetowych, blogów i profili w mediach społecznościowych
- rozdawanie broszur i ulotek
- rozwieszanie billboardów i plakatów
- udział polityków w debatach na żywo oraz emitowanych w mediach
- udział polityków w audycjach i programach np. informacyjnych, publicystycznych, talk-show, podcastach
- udzielanie przez polityków wywiadów
- wydawanie publikacji, np. książek biograficznych
- wysyłanie listów do wyborców
- wysyłanie emaili.

Inne instytucje kontroli

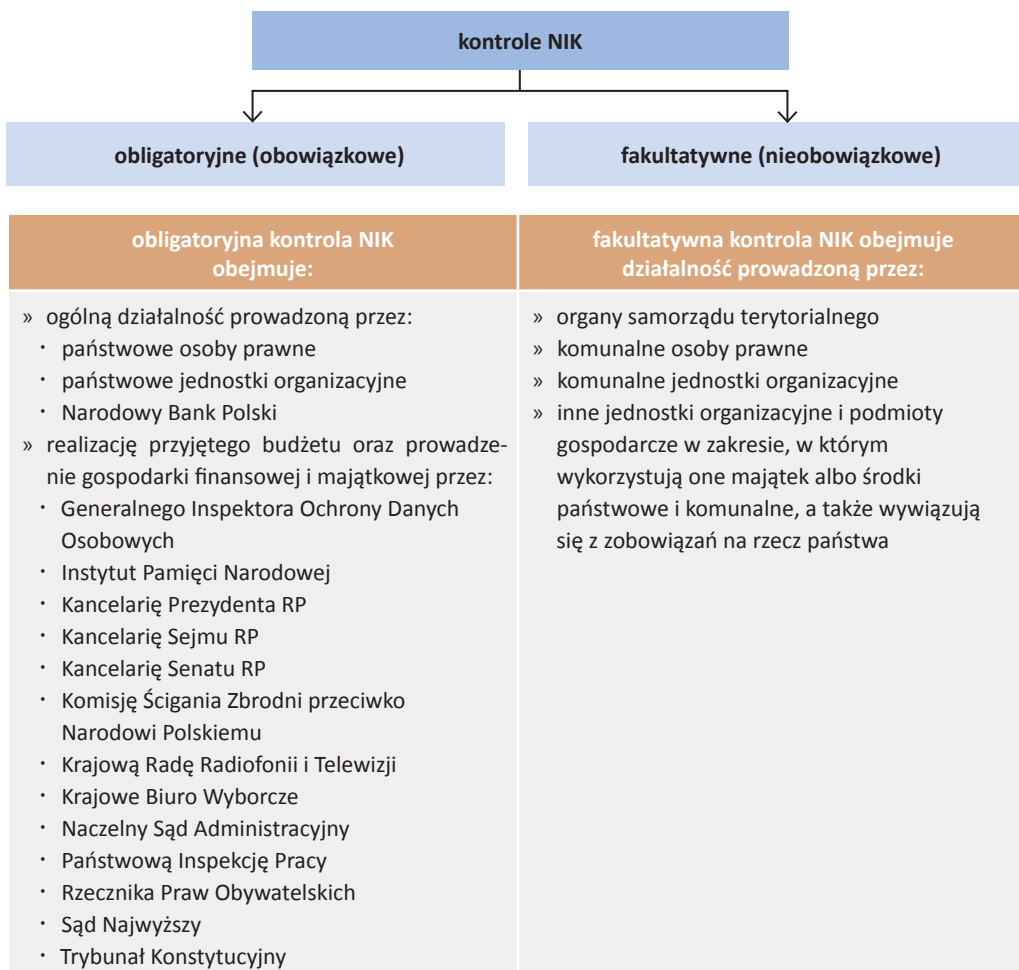
Najwyższa Izba Kontroli

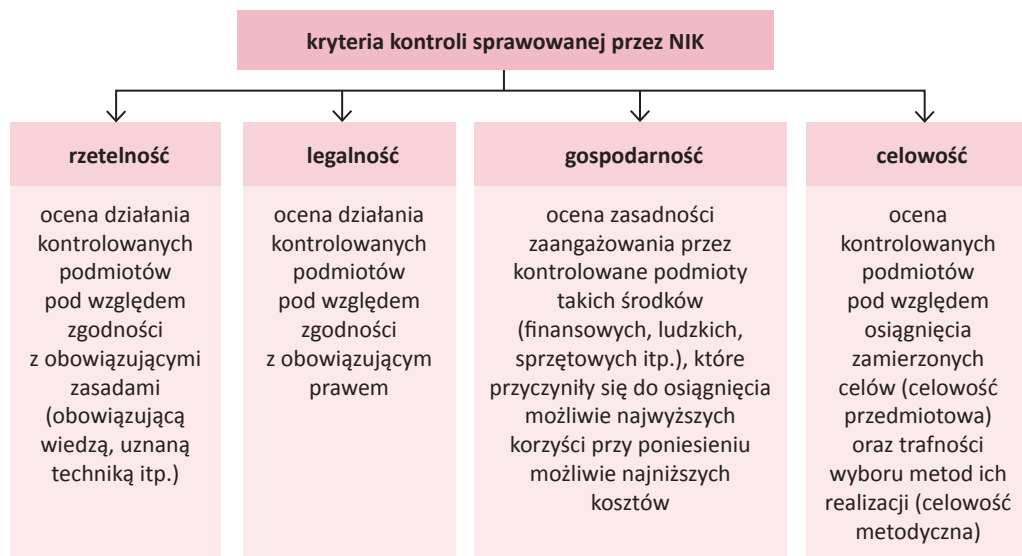
Najwyższa Izba Kontroli (NIK) – naczelny organ kontrolny w państwie. Jego głównym zadaniem jest sprawdzanie i weryfikowanie poprawności wykonania budżetu, ocena poprawności wydatkowania środków publicznych oraz kontrola działalności organów państwa, NBP i samorządu terytorialnego.

Pewniak
na teście

Najwyższa Izba Kontroli jest organem podległym Sejmowi. Przejawia się to faktem, że Prezesa NIK wybiera i odwołuje Sejm (bezwzględną większością głosów, za zgodą Senatu), musi on też corocznie przedstawiać Sejmowi sprawozdanie ze swojej działalności.

Kontrole obligatoryjne obejmują rzetelność, legalność, gospodarność i celowość działań, natomiast kontrole fakultatywne rzetelność, legalność i gospodarność (bez celowości).

Kontrola władzy przez media

Funkcję kontrolną wobec władzy mogą sprawować także media, które oprócz swych podstawowych funkcji, takich jak m.in. informacyjna, opiniotwórcza, edukacyjna czy rozrywkowa, **mają również za zadanie obserwację oraz analizę działań organów władzy i instytucji państwowych**. Media poddają kontroli także działania i poczynania osób pełniących funkcje publiczne, a ich wpływ na opinię społeczną, a także na działanie instytucji państwa jest tak znaczący, że zostały nazwane „czwartą władzą”. W przypadku wykrycia nadużyć czy nieprawidłowości społeczeństwo jest o tym informowane, co wywiera presję na odpowiednie organa, aby sprawdzić prawdziwość doniesień medialnych i podjąć działania zmierzające do wyciągnięcia konsekwencji. Przykładem kontroli władzy państwowej przez nagłośnienie kontrowersyjnych spraw może być wycofanie się rządu z przepisów narzucających operatorom telewizji satelitarnych i kablowych korzystny dla Telewizji Publicznej układ programów w pilotach czy wykrycie przez dziennikarzy nieprawidłowości w przyznawaniu dotacji finansowych w Narodowym Centrum Badań i Rozwoju, co doprowadziło do dymisji w zarządzie spółki oraz Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej.

Wyniki z każdej kontroli przeprowadzanej przez NIK są następnie publikowane na stronie internetowej tego podmiotu, pod adresem:

www.nik.gov.pl/kontrole/wyniki-kontroli-nik

Rola Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w RP

KRRiT jest organem strzegącym:

- wolności słowa w radiu i telewizji
- prawa do informacji

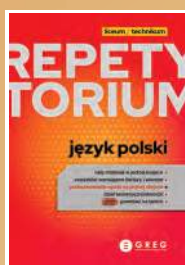
REPETYTORIUM

liceum / technikum

wiedza o społeczeństwie

Prezentujemy najbardziej aktualne **repetitorium do wiedzy o społeczeństwie**. Zawiera wszystkie zagadnienia wymagane od licealistów i uczniów technikum na podstawie wymagań egzaminacyjnych oraz podstawy programowej. Zrozumiałym językiem przedstawiono najnowsze dane społeczno-polityczne. Wszystkie zagadnienia, definicje i terminy zostały starannie wyjaśnione. Książka zawiera także aktualne kalendarium ważnych wydarzeń. Naukę dodatkowo ułatwia czytelna i nowoczesna szata graficzna. Z naszym repetytorium matura to pestka!

W serii ukazały się:

Wydawnictwo GREG
ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków
www.greg.pl

ISBN 978-83-8186-229-5

9 788381 862295